

Registreringsrapport Oddesund 2019

Registrering udført
d. 7. til d. 10.
oktober 2019

Foreningen Esbjerg i Atlantvolden

Forsidefoto: Bunker type 634, Oddesund Syd

Fotograf: Elsebeth Schønemann Løjborg, 2019

Registreringsrapport Oddesund 2019

Registreringsarbejde udført den 7. til den 10. oktober 2019

Registrering udført af:

Foreningen Esbjerg i Atlantvolden (FEiA)
i samarbejde med Per Yde Kristensen, Oddesund

Rapport udført af:

Morten Jensen, FEiA, Esbjerg, den 07. marts 2020

Forord

Registreringen, den 7. til 10. oktober 2019, er foretaget som et led i en omfattende registrering af den tyske besættelsesmagts færden i Oddesund, samt de anlæg der anlagdes her i perioden 1940 til 1945.

Registreringsprojektet er grundlagt af lokale kræfter i Oddesund, med henblik på formidling i anlæggene, især på den vestlige side af Oddesund broen. Per Yde Kristensen er Oddesunds hovedmand bag registreringen og har bedt Foreningen Esbjerg i Atlantvolden (FEiA) assistere med kortlægningsprojektet. Per havde assisteret FEiA under udgravninger i Esbjerg og er medlem af foreningen. Det lå naturligt for foreningen, at assistere Per i Oddesund, selvom det ligger væsentligt udenfor FEiA's normale virke.

Feltarbejdet, udført under registreringsweekenden, er andet led i det samlede kortlægningsprojekt. Første led var en digital grundregistrering og kortlægning, hvor feltarbejdet skulle supplere og tilføje data til det endelige projekt. Projektet er ikke overstået med denne weekends arbejde. Det er blot endnu et skridt i det endelige kortlægningsprojekt.

Tak til Per Yde Kristensen for invitation til dette projekt, store arbejdsiver, samt logi under weekenden. Tak til Foreningen Esbjerg i Atlantvoldens deltagende medlemmer, for den store indsats under registreringsarbejdet og tak til Erik Ansø, Bunkermuseum Hanstholm, for interesse og deltagelse om lørdagen, samt til Mark Stannius for supplerende fotodækning.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	5
Dokumentationshistorik.....	6
Oversigtskort Oddesund.....	7
Registrering i sommerhusområdet Oddesund Nord.....	8
Registrering af jordstillinger vest for broen.....	10
Registrering af flaktårne øst og vest for broen.....	11
Registrering af mindre anlæg.....	13
Registrering af bunker type 621 Oddesund Syd.....	16
Registrering af bunker type 622 Oddesund Syd.....	18
Registrering af bunker type 634 Oddesund Syd.....	25
Registrering af bunker type 629 Oddesund Syd.....	27
Registrering af bunker type 634 Oddesund Nord.....	28
Konklusion.....	30
Kildehenvisning.....	31
Registreringsholdet.....	32

Indledning

Meningen med den forlængede weekendtur, var ca. 60 procent registreringsarbejde og 40 procents oplevelsestur for foreningens medlemmer. Dette endte dog med at registreringsarbejdet optog noget nær 90 procent af de vågne timer hele weekenden. Lørdag eftermiddags, samt søndagens tur ud for at se andre steder i nærområdet, aflystes, da der var enighed blandt holdet om, at registreringsarbejdet var oplevelse nok, samt at det var af stor betydning. Arbejdsbyrden blev også løbende udvidet, da flere bunkeranlæg blev åbnet end planlagt.

Oprindelige plan for registreringsarbejdet var at registrere de mindre anlæg, som bl.a. fundament for flaktårne, placering af barakker, løbegrave, skydestillinger, panserspæringer og lignende, samt åbne en til to af de permanente bunkeranlæg. Herudover var der deltagelse af folk med metaldetektorer, til at gennemse strategiske områder, med henblik på registrering af fund, der kunne dokumentere områdernes brug.

Det skulle hurtigt vise sig, at de lokale kræfter var meget ressourcefulde og der var stor adgang til tungt maskineri til udgravninger. Derudover var holdet opbygget af ressourcestærke folk, der hver især var velegnede til registreringsarbejdet. Per Yde Kristensen havde ligeledes fået tilladelse til færden og gravearbejde, fra alle lodsejere, hvis matrikler vi havde interesse i. Det indbefattede hele Oddesund Nord og dele af Oddesund Syd. Det lå hurtigt i kortene, at der skulle større fokus på udgravning af de permanente bunkers, der ikke tidligere havde været registreret.

Hele registreringen var planlagt hjemmefra, ved at der var lavet en grundig digital registrering ved hjælp af digitale kortservices, samt materiale samlet sammen inden registrerings-weekenden. Det gjorde det muligt at koncentrere registreringen og minimere det tunge feltarbejde.

Endeligt formål med registreringsarbejdet, er endnu ikke fastlagt. Dog påtænkes en form for relancering, af det forsømte og delvist skrinlagte bunkermuseum i Oddesund Nord, samt mulighed for frilandsmuseum, både øst og vest for Oddesundbroen. Kortlægningen skal danne grundlag for kort, der viser situationen under besættelsen og de indsamlede data, kan muligvis indgå i publikationer, om Oddesunds generelt rige historik.

I den følgende rapport er registreringsprojektet opdelt følgende:

- **Dokumentationshistorik**
- **Oversigtskort Oddesund**
- **Registrering i sommerhusområdet Oddesund Nord**
- **Registrering af jordstillinger vest for broen**
- **Registrering af flaktårne øst og vest for broen**
- **Registrering af mindre anlæg**
- **Registrering af bunker type 621 i Oddesund Syd**
- **Registrering af bunker type 622 i Oddesund Syd**
- **Registrering af bunker type 634 i Oddesund Syd**
- **Registrering af bunker type 629 i Oddesund Syd**
- **Registrering af bunker type 634 i Oddesund Nord**
- **Konklusion**

Dokumentationshistorik

Der har tidligere været foretaget registreringer i Oddesund. Både Bent Baagøe Anthonisen (Ringkøbing) og Jens Andersen (Hanstholm), har foretaget feltregistreringer og indsamlinger af data på området. Flere andre parter ligger desuden inde med bidder af historien og alt dette til sammen, kan danne grundlag for en så komplet som mulig, kortlægning af Oddesunds anden verdenskrigs historie.

I 90'erne opførtes desuden et bunkermuseum vest for broen, i det af '*Luftwaffe*' opførte flakbatteri. Dette var et led i Bents registrering i slut 80'erne start 90'erne. Bent udgav desuden hans data i publikationen 'Fæstningsværker fra Nymindegab til Thyborøn', ISBN nr. 978-87-85092-21-2.

Oversigtskort Oddesund

Fig. 1 - Oversigtskort over gennemgåede områder og enkelt punkter

Registrering i sommerhusområdet Oddesund Nord

Objektet var at gennemgå alle interessante matrikler i sommerhusområdet, for kortlægning af løbegrave, skydestillinger, samt søge efter enkeltobjekter, såsom fikspunkter for minefelter med mere. Arbejdet blev udført manuelt, af fire personer, hvoraf én gik med metaldetektor. Arbejdet blev udført af Elsebeth Schønemann, Mikkel Rindholdt, Mathias Nielsen og Morten Jensen.

Matriklerne var udvalgt i henhold til den digitale registrering, der var udført tidligere. Arbejdet bestod i at registrere hvad den digitale registrering ikke kunne besvare og dette lykkedes i det store hele. Store dele af det oprindelige jordarbejde ligger stadig bevaret, eller delvist synligt mellem sommerhusene. Den tætte granskov (plantet i 50'erne), har lagt en naturlig beskyttelse hen over anlæggene. Dog er dele af anlæggene fjernet, i forbindelse med opførelsen af de mange sommerhuse fra 70'erne og fremefter.

Metaldetektorarbejdet blev udført grundigt, men bar ikke den store frugt. Området var forbløffende "rent", for tyske efterladenskaber. En ting der kunne bekræftes, var de i 1945 anlagte minefelter. Minefelterne var anlagt hen over de dele af løbegravsanlæggene, der lå på fjendesiden af pansergraven. Indenfor de tidligere minefelter, kunne der ved hjælp af detektorfund, bekræftes to ud af tre minetyper, udlagt i felterne. Flere rester af både Tellerminen 42, samt S. Minen 35, blev fundet. Et enkelt sted kunne det bekræftes, at en skydestilling var brugt til bortsprængning af S-Miner.

Der var et spinkelt håb om, at det var muligt at finde markører for minefelterne i området. Den digitale registrering havde med op til 2-3 meters præcision, lokaliseret eventuelle minepæle ud fra de detaljerede minekort. Denne feltmæssige eftersøgning var dog ikke succesfuld.

En komplet optegning af jordanlæg, foretages først i den endelige kortoptegning. Herunder et luftfoto over det gennemgåede område:

Fig. 2 - Sommerhusområde nord - Gennemgået område

Fig. 3 – Tændsatsdæksel for Tellermine 42. Foto: Elsebeth Schønemann, 2019

Fig. 4 – Del af tændsats til en S. Mine 35. Foto: Elsebeth Schønemann, 2019

Fig. 5 – Delvist bevaret løbegrav. Foto: Elsebeth Schønemann, 2019

Registrering af jordstillinger vest for broen

I forhold til et tysk kort, fra sidste halvdel af krigen, var der tre skydestillinger ved Oddesund. De to af dem var placeret vest for broen og én var placeret ca. 1,5km syd for broen. Stillingerne består/bestod af jordstillinger, med 2-3 skydestillinger og 2-3 barakker. Det forsøgte med metaldetektorer, at finde mulig evidens for det anbragte skyts, i den vestligste og bedst bevarede stilling. Dette var dog ikke succesfuldt, da der ikke blev fundet noget fra tidsperioden, i området ved eller omkring stillingen. De to øvrige stillinger blev ikke gennemgået, men kan være relevante ved en kommende registrering i Oddesund.

En enkelt meget velbevaret skydestilling, blev registreret og optegnet. Formålet er dog stadig uklart. Det tyder dog på, ud fra det tyske kort, at de tre stillinger havde noget med luftforsvar at gøre, set ud fra de taktiske tegn. Det kan formodes, at stillingerne var bevæbnet med maskingeværer, eller maskinkanoner i luftaffutage, men dette er kun en formodning, der kræver yderligere evidens. Ud fra splittervoldenes størrelse, kunne der placeres barakker af en størrelse, der kunne beboes, af formentlig 6-8 mand per barak.

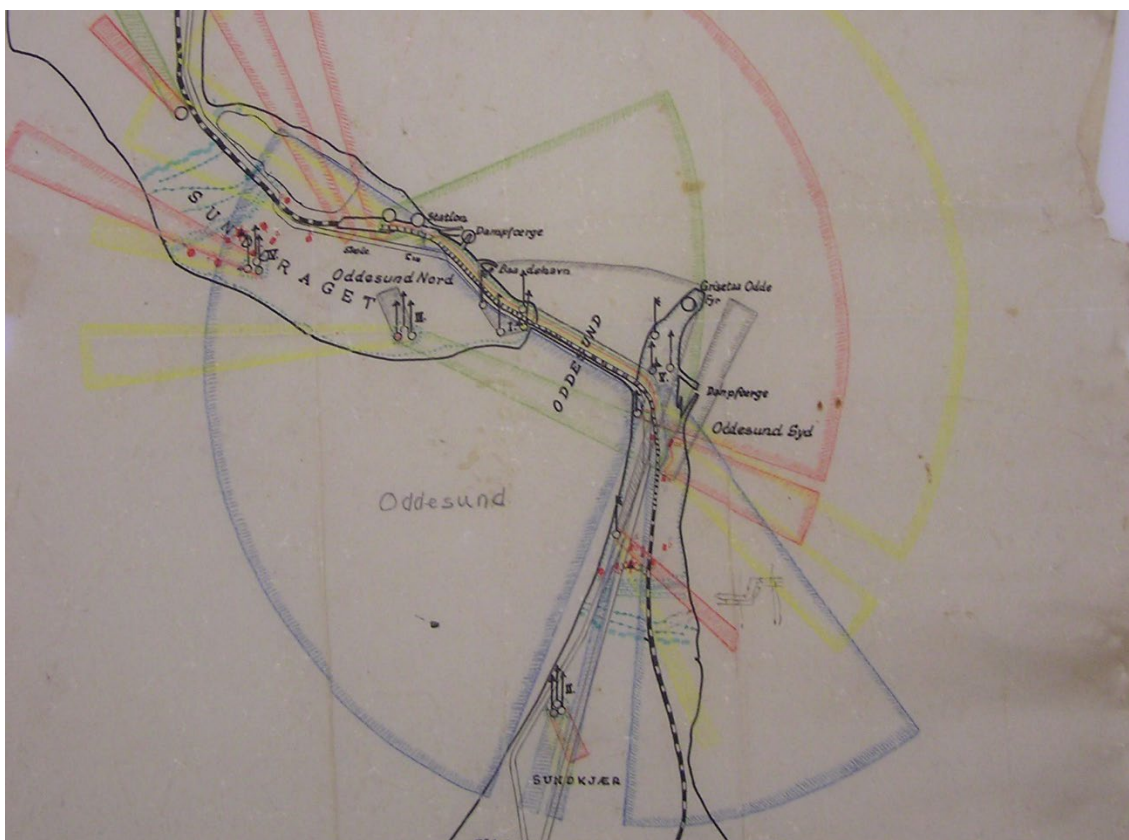

Fig. 6 - Uddrag af tysk kort. Kilde www.atlantvolden.dk

Registrering af flaktårne øst og vest for broen

Ud fra fotoevidens, tysk kort, vidneberetninger, samt fund ved feltarbejde, har det været muligt, delvist at kortlægge placeringen af flaktårnene, i både Oddesund Nord og Syd. Fire ud af seks flaktårne, er bekræftet. Den østligste i Oddesund Syd, er med det forbehold, at kun fundamenterne for et tårn er bekræftet. Dette fundament svarer dog fint til et fundament for et flaktårn, samt matcher de øvrige fundamentrester, fundet i Oddesund Nord.

Det har ikke været muligt at kortlægge en placering af evt. tårne for lyskasterne. Det er ikke sikkert at disse var placeret i tårne overhovedet. Lyskasterne har dog tidligt i krigen, med en vis sandsynlighed, været placeret i nærheden af de to bunkers, type L411A, der senere blev bygget til disse. Flere af flakbunkerne er bygget klos op og ned ad tårnene for flakken og det samme kan gøre sig gældende for lyskasterne. Grunden til at det mistænkes, at lyskasterne ikke var placeret i et tårn i starten af krigen, er at der ikke er lavet tiltag til, at de blev placeret højt, da bunkerne herfor blev bygget, samt at der endnu ikke er fundet hverken fotos, eller fysiske beviser for sådanne tårne. Dog er der heller ikke registreret jord- eller betonstillinger for lyskasterne i nærheden af de to bunkers, så der kan ikke på nuværende tidspunkt drages konklusion.

Fig. 7 - Oddesund Nord med markering af tårne samt registrering

Fig. 8 - Oddesund Syd med markering af tårne

Registrering af mindre anlæg

Ved den digitale registrering, var der flere mindre anlæg, der krævede et yderligere feltarbejde for at klarlægge omfang og brug.

Jordbunker:

Et af anlæggene var en jordhøj, beliggende i den nordlige infanteristilling, på vestsiden af broen. Ud fra fotos og tidligere data indhentet af Bent Anthonisen, skulle der være tale om en bunker, bygget af tømmer, med et tykt jorddække. Ved feltarbejdet, var det ikke muligt at konstatere omfanget af anlægget. Anlægget var kollapsede og ingen udgravning blev foretaget.

Under samtaler med lokale beboere, blev det nævnt, at der havde været et "ishus" i det område. Med 'ishus', mentes en konstruktion der var velisoleret og hvor der blev opbevaret is, optaget fra en sø ved siden af. Isen blev brugt af de lokale fiskere til nedfrysning af fisk. Det kunne med stor sandsynlighed være selv samme jordbunker, vi har billeder og placering af. Om "ishuset" så er en tidligere tysk jordbunker, genbrugt efter krigen, kan være en sandsynlighed. Dog virker en jordbunker af den størrelse og placering, malplaceret i det relativt flade område. Ud fra landskabsfotos fra 1950'erne er det tydeligt at se, at den omtalte konstruktion rager højt op i landskabet. Dette er højst sandsynligt på grund af den høje grundvandsstand, men konstruktionen er meget synlig og ville være et let mål uden den store beskyttelse.

Ikke meget tyder på at konstruktionen er tysk, men altså opført af lokale fiskere.

Fig. 9 - Jordbunkeren/Ishuset ses øverst i venstre hjørne. Foto: Kongelige bibliotek, 1957

Nedgravet betonkonstruktion syd for broen:

På luftfotos, kunne det i første omgang ligne en ukendt bunker, med en nedgang. Under feltarbejdet, blev en betonkonstruktion fundet og registreret. Formålet blev dog ikke klarlagt under registreringsweekenden. Efterfølgende er vi kommet i besiddelse af et fotoalbum, fra en ingeniør der var ansat under byggeriet af bunkers, ved Oddesund. Albummet har vi fået adgang til, via Bent Anthonisen. I dette album, er der adskillige fotos fra byggeriet af bunkers, samt af det maskineri der blev anvendt. Et foto viser et formodet grussorteringsanlæg, som med stor sikkerhed kan stedfæstes til samme placering, som den fundne betonkonstruktion. Der er i albummet flere fotos af samme siloanlæg, eller lignende anlæg, opstillet forskellige steder i Oddesund Syd. Ud fra disse fotos, passer den registrerede betonkonstruktion også fint til et sådan siloanlæg.

Fig. 10 - Luftfotos af den formodede betonkonstruktion. Kilde: Kortstyrelsen

Fig. 11 – Udsnit af foto af siloanlæg. Foto: Ingeniør Louis Sano via Bent Anthonisen

Gennemgang af sø med magnet:

Mest af nysgerrighed og fordi det umiddelbart var en udstyrsmæssig mulighed, blev det forsøgt at gennemgå en mindre sø for metalefterladenskaber, med en magnet. Søen var der under krigen og mest interessant, også under tyskernes hjemmarch, i dagene efter krigen. Det var nysgerrigheden om der kunne være smidt noget i søen, især i den sidste periode, der motiverede os til et nærmere kig.

Det skulle dog vise sig problematisk, da søen var væsentlig dybere end den tog sig ud. Vandstanden var op mod 1,5 meter på det dybeste, men det var mere det noget nær bundløse dynd i bunden, der gjorde eftersøgningen besværlig. Vi havde en mand ude i søen med tørdragt og en magnet på stang, men han måtte opgive eftersøgningen, da han ikke kunne nå fast bund.

Der blev fundet en ramme til en ståldør, samt en smule metalaffald. Søen vil være et mål for eftersøgning igen, hvor en større maskine skal i brug, samt lidt mere tid.

Fig. 12 – Mathias i søen. Foto: Elsebeth Schønemann, 2019

Registrering af bunker type 621 i Oddesund Syd

Bunkeren er beliggende på en privat matrikel og der er for omkring 10 år siden opført en garage, op ad frontfacaden på bunkeren. Bunkerens indgange, inkl. opgang til tobrukken, kan tilgås fra garagen. For at få adgang til bunkeren, måtte der pumpes i omegnen af 40-60m³ vand ud. Bunkeren er oprindeligt udført med grundvandssikring og kun delvist nedgravet. Vandstanden i bunkeren, var heller ikke højere end denne sikring. Det formodes at vandet er regnvand, da den ikke har været tømt for vand i flere årtier og vandstanden var højere end grundvandsstanden, på registreringstidspunktet. Grundvandssikringen tænkes at være helt intakt og tæt endnu.

Bunkeren var generelt tømt, da den havde været i brug efter krigen til depot og lignende. I venstre trappenedgang, er der tidligere foretaget afbrænding af affald. Indgang her var fyldt helt ind til døren mod gasslusen, med diverse affald, delvist afbrændt. Affaldet blev ikke gennemgået. Kun en "jerrycan", mærket med 'Wehrmacht' blev fundet i gasslusen. Den kan dog have været brugt efterkrigs, af Oddesundboere og smidt ned under afbrændingen.

Bunkeren er i 'Baufortschrittsmeldung' benævnt brugt til ammunition. Dette stemmer også godt overens med det registrerede. Intet tyder på, at bunkeren var brugt til mandskab, som typen oprindeligt er designet til. Bunkeren var aldrig installeret med køjer, ventilationsanlæg, telefon og lignende. Vægge var overalt malet mørk grå. Formodningen er, at notat i BFM er korrekt. Der er desuden heller ikke bygget en reel ammunitionsbunker i infanteristillingen. Bunkeren matcher derudover den type 621, der er opført i Oddesund Nord, der også var gråmalet indvendigt og ikke havde installationer.

På den vestligste del af bunkerens indgangsfacade, var der stadig større plamager af den oprindelig sløringsbemaling. Tydeligt var der brugt rød bemaling. Flere steder på facaden var der bevaret malingsrester. Hvor den største koncentration af maling er bevaret, stod der i flere årtier en skurvogn og beskyttede facaden, mod de værste vejrelementer og garagen der er bygget i dag, bevare bemalingen i fremtiden. Den røde farve ligner farven fundet i flere andre bunkeranlæg i Oddesund.

Fig. 13 - Foto af facaden med sløringsbemaling – Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 14 - Hovedrum. Ingen forberedte installationer og mørkegrå vægge - Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 15 - Registreringsholdet kl. 22.30 i gang ved pumperne - Foto Achim Otto, 2019

Registrering af bunker type 622 i Oddesund Syd

Bunkeren var ikke blandt de planlagte bunkers, der skulle udgraves. Det skulle dog vise sig at være den nok mest interessante. Det er den bunker der har leveret flest svar, men også den, der har skabt de fleste spørgsmål.

Grundvandssikring:

I dette afsnit beskrives grundvandssikringen af bunkerne i Oddesund, da det gør sig gældende for samtlige bunkers bygget her og sikringen kunne gennemgås lidt mere detaljeret i bunkeren.

Bunkeren var vandfyldt op til loftet. Som ved 621'eren, svarede vandstanden til grundvandssikringen. Igen, var vandstanden i bunkeren højere end den udvendige grundvandsstand. Var grundvandssikringen utæt, ville vandstanden i bunkeren være den samme som grundvandsspejlet, så her formodes det også at grundvandssikringen er intakt og funktionsdygtig. Imponerende efter så mange år i dvale.

Vores analyse af Oddesundbunkernes grundvandssikring, er at den er udført i henhold til de tyske forskrifter herfor. Bunkerne har typisk et ekstra sæt trapper ude foran indgangene. Dette gør sig gældende ved de bunkers, der er delvist nedgravede i terrænet. Ved flak bunkerne er der også lavet grundvandssikring, men da gulvniveau er i højde med terræn (L411A'erne undtaget), har det ikke været nødvendigt, at lave ekstra trapper udvendigt.

De udvendige trapper er dimensioneret voldsomt kraftigt. Fra yderkanten af trappen og ud til det udvendige betondæk, er der ca. to meter. Dette stemmer overens med de tyske forskrifter. Se fig. 17.

Inden bunkeren blev støbt, er der udført en vandtæt arbejdssål, som er større end bunkeren. Efter bunkeren er støbt, blev den tjæret ind på siderne og en teglvæg blev muret op til grundvandsspejlet, eller til grundvandssikringens top. Her er den afsluttet med en betonkant. Se fig. 16.

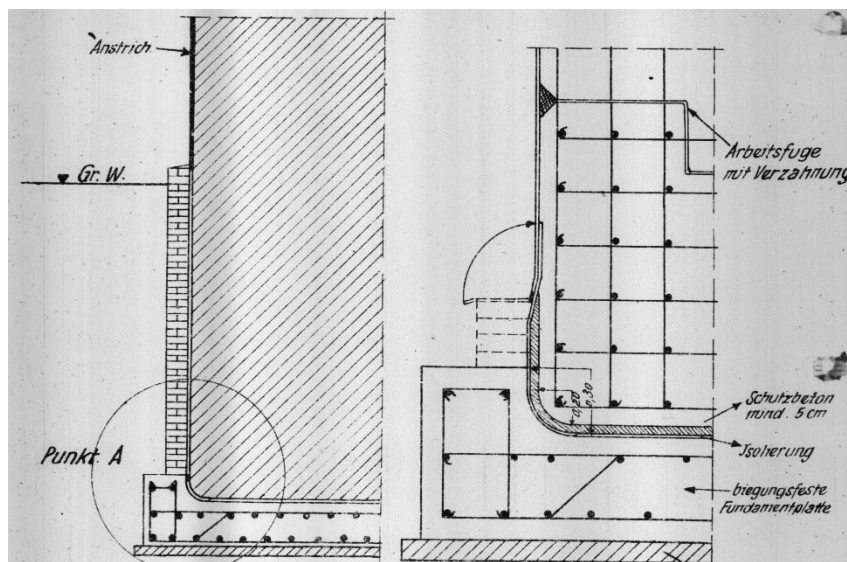

Fig. 16 - Detalje af grundvandssikring, der formodes udført ved Oddesund - Kilde: NARA, T-78 Roll 773

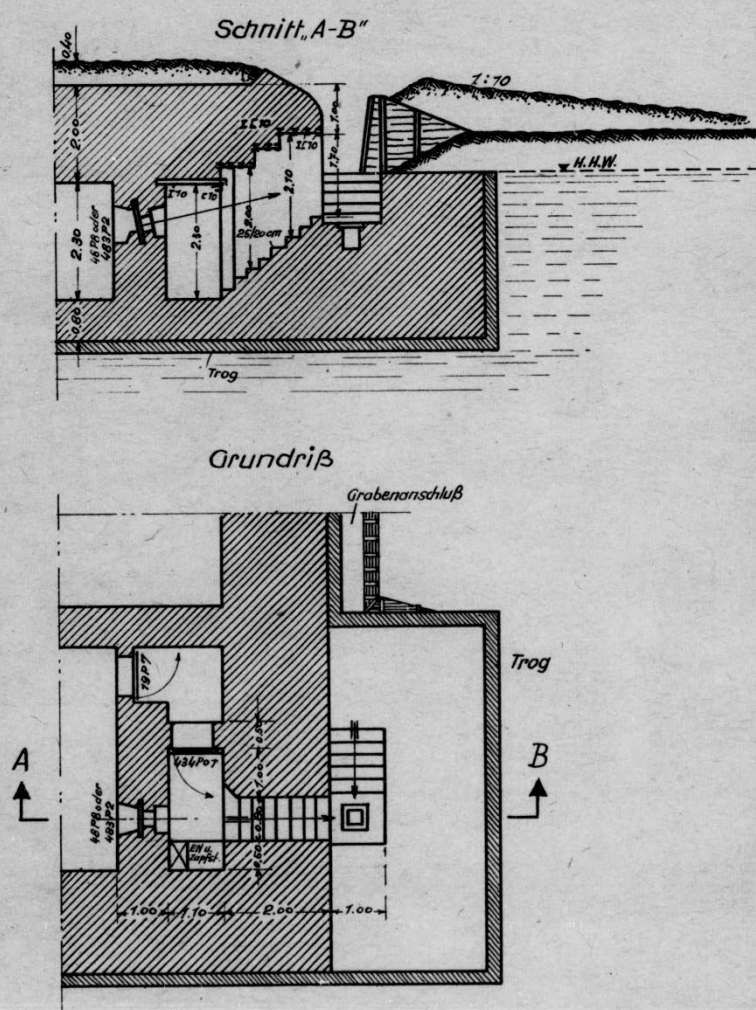
Geheim

O.K.H.-A.H.A.
Jn Fest III

Sammelmappe Teil
Anlage 6.

*Eingangsgestaltung
bei hohem Grundwasser
mit Trog.*

M. 1:100

L2036

Fig. 17 - Grundvandssikring ved indgangspartier. Den store mængde beton brugt ved den udvendige trappe, må være for at modvirke opdrift fra grundvandet. Kilde NARA, T-78 Roll 773

Som en ekstra note til grundvandsikringen, kan det nævnes, at den klods der er påbygget L411A'eren i Oddesund Nord (Se fig. 18), er en sikring af kabelindføringen til bunkeren. Da kablerne ikke bør gennembyde grundvandsikringen, skal de føres op over denne og ind i bunkeren. I tilfældet ved L411A'erne, kom kablerne for tæt op til jordoverfladen, hvor de ville være meget ubeskyttet i tilfælde af bombardement. Betonklodsen er altså en sikring af kablerne, tæt ved jordoverfladen. Se fig. 19. Det bør ved feltarbejde be- eller afkræftes ved øvrige bunkeranlæg i Oddesund, om denne klods er påstøbt ved disses kabelindføringer.

Fig. 18 - L411A Oddesund Nord - "Klodsen" i gavlen og synlig grundvandssikring på bagsiden. Foto: Morten Jensen, 2019

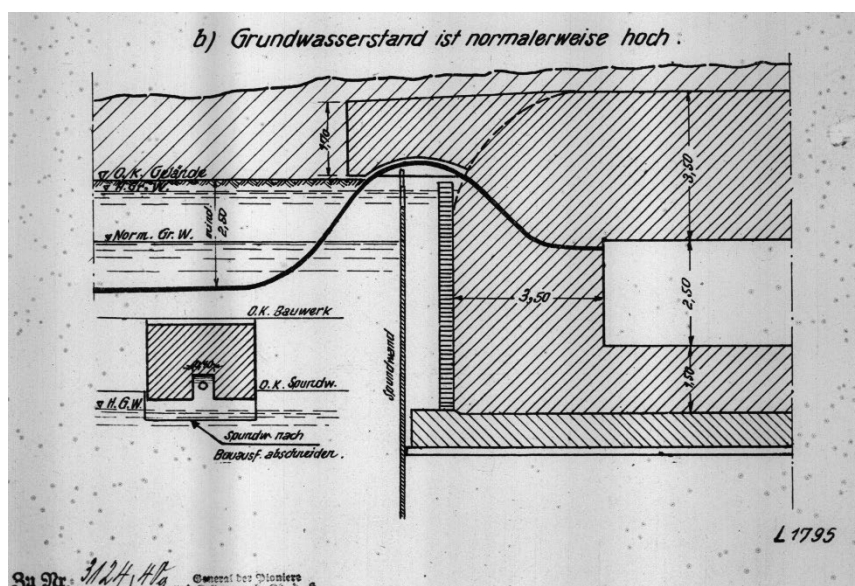

Fig. 19 - Sikring af kabler tæt ved terræn. Kilde NARA, T-78 Roll 773

Installationer:

622'eren var rigt udstyret med tekniske installationer. Bunkeren har haft en fæstningstelefon monteret i begge mandskabsrum. I mandskabsrummet, hvor telefonkablerne kom ind i bunkeren, er der desuden tegn på, at der har været en mindre telefonomstilling (formodet "Kleine Festungsvermittlung OB 37").

Fig. 20 – Væg med bolte og kabler efter telefonsystemet. Foto: Achim Otto, 2019

Antallet af kabler der gik ind og ud af bunkeren, gav anledning til en del spørgsmål. Der er langt flere telefonkabler, end der var brug for i bunkeren, inkl. den omtalte telefonomstilling. Noget tyder på, at bunkeren har været brugt som krydsfelt og den nuværende arbejdstæori er, at den har været samlingspunkt for kabler, der er ført over Limfjorden ved Oddesund. Kablerne kan være ført over tæet ved betonophalingspladsen, ved stranden tæt ved bunkeren. Der er en betonophalingsplads i Oddesund Nord også. Feltarbejde og evt. kort over telefonnettet kan give flere svar i fremtiden.

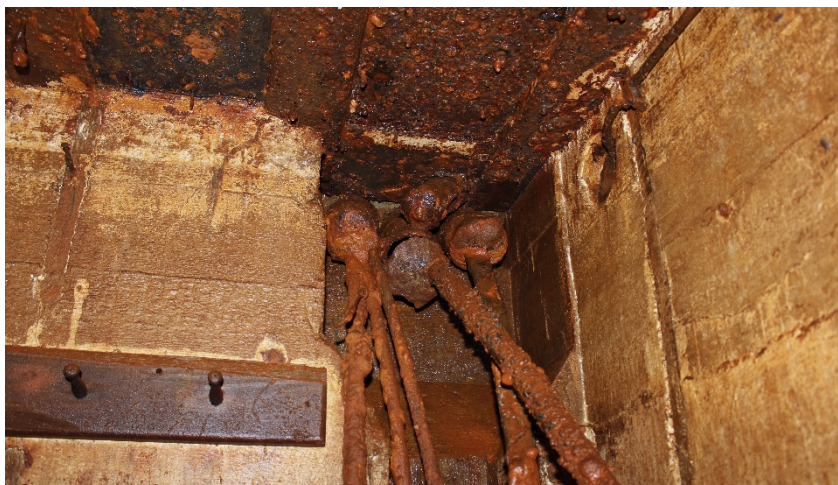

Fig. 21 – Kabelindføring ved loft, som del af grundvandssikringen. Foto: Achim Otto, 2019

Udover telefonudstyr, har der været monteret radioudstyr, komplet efter de fæstmæssige forskrifter. Der var tydelige aftegninger efter radioudstyr, som eksempelvis "Funkinnen-anschlussdose" og forbindelsesdåser i det ene indgangsparti, var stadig monteret, men i meget dårlig stand. Der blev desuden gjort fund af mindre radioudstyr i bunkeren.

Fig. 22 – Andet mandskabsrum med telefon og radio. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 23. Radioniche i venstre indgang. Foto: Achim Otto, 2019

Der var udført en elinstallation for belysning i bunkeren. Den var forholdsvis dårligt udført. Tynde kabler og simple fatninger. Dele af denne installation var stadig tilstede under registreringstidspunktet.

Bunkerens indretning:

Hvad der kan siges om indretningen er sparsom. Bunkeren ser dog ud til at være indrettet, nogenlunde efter standarden for denne type. Eneste registrerede forskel var tilstedeværelsen af to knagerække, i hvert mandskabsrum, placeret på hver sin side af bunkerovnene.

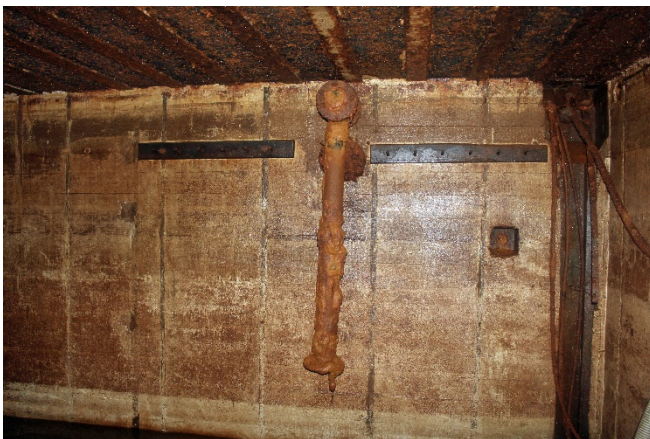

Fig. 24 – Knagerække og skorsten for bunkerovn. I højre hjørne, kabelindføring. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 25 – Rustmedtaget dør, mellem mandskabsrum. Døren var fuldt funktionsdygtig og fik kort efter udpumpning af vandet, en smøring. Døren er af marinetypen 'T17'. Foto: Achim Otto, 2019

Bunkerovnene må ud fra de tilstedeværende skorstensrør, være af typen WT80 K. Altså ovne med kogeplade. Sengene er ud fra boltene i væggene, af typen "Marineklappbetten".

I gasslusen var der stadig den originale værktøjsramme, monteret på væggen. Den var intakt, men i dårlig stand. På rammen lå mindre reservedele og under det, lå et reservehåndtag til periskopdækslet.

Alle døre i bunkeren var intakte, men svært medtaget af rust. De to panserdøre, var af type 882 P7 og de indvendige døre var af marinetype T17.

Øvrige fund:

Der blev fundet adskillige mindre effekter i bunkeren. Et stort metalskab lå i den venstre nedgang. Den er endnu ikke identificeret og kan være efterkrigsaffald eller ikke relateret til krigen.

Fig. 26 – Uidentificeret metalkasse. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 27 – Batteri, formentlig til telefonsystemet. Foto: Achim Otto, 2019

Herudover blev der fundet batterier til telefonsystemet, én højfrekvens samlemuffe til radiosystemet, små trækasser, snubletråd stadig med splitter fra tændsatser monteret, samt meget andet. Det mest interessante fund var dog to messing hylstre. Ifølge BFM, skulle der ved Oddesund have været to stk. 4,5cm russiske panserværnskanoner. Én kanon i hver infanteristilling. Hylstrene var til granater af kaliber 4,5cm og de havde russiske markeringer. Når hylstrene endelig er verificeret, kan det være det fysiske bevis på at informationerne i BFM, om russiske kanoner ved Oddesund, er korrekte.

Fig. 28 – Renset bund af hylster for 4,5cm granat. Foto: Mark Stannius, 2019

Fig. 29 – Bevaret trækasse til tændsatser for M24 håndgranater. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 30 – Reservehåndtag for periskopdækslet. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 31 – Diverse fund. Blandt andet en af flere fundne skobørster med indgraveret navn. Foto: Achim Otto, 2019

Registrering af bunker type 634 i Oddesund Syd

Bunkeren var, som de øvrige registrerede bunkers denne weekend, også vandfyldt. Samme mønster gjorde sig gældende, som ved 622'eren, at bunkeren var vandfyldt op til grundvandssikringen. Bunkeren var udført med udvendig trappe, som ved 622'eren.

Bunkeren blev tømt for omkring 110m³ vand, men på grund af en del "affald", blev den kun tømt til ca. 15cm dybde. Hvad der havde været under vand, var som forventet i stærkt forfald. Alle døre var tilstede og hele tårnkonstruktionen var intakt. Der manglede dog affutager og geværer.

Det var muligt at kravle op i det intakte tårn. Dette var dog med en mindre sikkerhedsrisiko i mente. Øverste del af tårnet var i bedre stand end forventet, når man tager til overvejelse, at den salte havluft har pisket ind i tårnet gennem skydeskårene, siden krigen. Nederste del af tårnet var svært tæret, men dog intakt. Under den nederste platform, var der bygget træreoler. Dette var formentlig ment for beredskabsammuniton. En detalje man ikke finder i lignende bunkers, der har været åbne gennem mange år.

I mandskabsrummet var det muligt at konstatere det samme omkring indretningen, som ved 622'eren. Én knagerække, sengene var af typen "Marineklappbetten" og der havde været en 'WT80 K' bunkerovn.

Bunkeren havde været udstyret med både telefon og radio, efter de daværende standarder for fæstningsbyggeri.

Bunkertypen er som standard udført med nødudgang, men på grund af de specielle omstændigheder med grundvandssikring, er nødudgangen udført noget utraditionelt. Skakten er kun visuelt registreret og en komplet opmåling af denne mangler endnu.

Der blev ikke foretaget mange fund i bunkeren. Der var meget træ i indgang, gassluse og ventilationsrum, men det meste af det kunne ikke identificeres. Enkelte mindre kasser og en taburet blev taget med til senere identificering. Forfilteret til en HES 2,4, blev også taget ud af bunkeren. Den har ikke stor fokus, men bliver rengjort og kan muligvis geninstalleres, hvis bunkeren i fremtiden åbnes, som en del af et frilandsmuseum.

I forbindelse med registreringen, blev tårnet frilagt for buske og ophobet jord. Tårnet er nu fuldt synligt fra indfaldsvejen, fra Struer og man kan igen fornemme hvordan tårnet tog sig ud under krigen.

Fig. 32 – Tårnet før fritlægning. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 33 – Et kig ned i skakten for nødudgangen. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 34 – Bunkeren efter registreringen. Tårnet er fritlagt som det tog sig ud under krigen. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 35 – Forfilter og taburet, som de blev fundet i bunkeren. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 36 – Et kig op i tårnet fra mellemste platform. Foto: Achim Otto, 2019

Registrering af bunker type 629 i Oddesund Syd

Der blev ikke foretaget den store registrering af bunkeren. Det eneste, registreringsholdet udførte i bunkeren denne weekend var, at delvist tømme graven inde i garagen. Det blev sat i værk efter fundet af granathylstre i 622'eren, i håbet om at finde yderligere beviser for kanontyperne. Denne eftersøgning gav ikke registrerbare resultater.

Fig. 37 – Foto af bunkeren type 629 set ude fra. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 38 – Udgravning af graven i garagen. Foto: Achim Otto, 2019

Registrering af bunker type 634 i Oddesund Nord

Udgravningen af 634'eren krævede rydning af en del buskads. Den oprindelige løbegrav ind til hovedindgangen, var stort set intakt. Kun lettere sammenskridning/opfyld, var sket gennem årene. Bunkeren var delvist tilmuret og denne tilmuring blev fjernet og den udvendige trappe blev delvist udgravet. Også denne bunker måtte tømmes for vand, i lighed med de andre bunkers.

Fig. 39 – Åbnet og fritlagt indgang til bunkeren. Foto: Achim Otto, 2019

Bunkeren var stort set identisk med 634'eren i syd. Det var tydeligt at de "samme" byggetegninger var benyttet til begge bunkers. En af de største forskelle lå i udførelsen af nødudgangen. Der var forskelle i den indvendige opbygning i forhold til den integrerede sprængbrønd. Desværre blev nødudgangen i denne bunker også kun visuelt registreret og en mere omfattende opmåling kunne være interessant i fremtiden.

Det skulle vise sig, at pansertårnet på et tidspunkt har været under demontering. Øverste platform og bæreskiner for maskingeværaffutagerne, var nedtaget. Muligvis et delvist mislykkedes skrottyveri. I ventilationsrummet, var der store mængder mursten, som tænkes at være byggeaffald fra et eller flere nærliggende sommerhuse. Flere af murstenene var maskinsten, af formentlig nyere alder. Det mest interessante i rummet, var dog de fra tårnet demonterede bæreskiner fra maskingeværaffutagerne. De lå ovenpå murstenene og det tyder dermed på, at skrotningsforsøget er foretaget en gang i 70'erne eller senere. Øverste platform var ikke at finde i bunkeren.

Kun meget få tyske efterladenskaber blev fundet i bunkeren.

Fig. 40 – Ventilationsrummet med nedtagne tårndele. De har formentligt været for tunge eller store at slæbe ud af bunkeren i hel stand. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 41 – Detaljeret kig på tårndel. Klapsæde af træ, stadig monteret. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 42 – Underside gulv i mellemlplattformen. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 43 – Et kig op i det indre af tårnet. Øverste platform er demonteret og væk. Foto: Achim Otto, 2019

Fig. 44 – Foto af tårnet udvendigt. Området omkring tårnet er afspærret. Foto: Achim Otto, 2019

Konklusion

Registreringsweekenden var i det store hele meget vellykket. Det lykkedes, at få gennemgået hovedparten af de punkter, der var opstået under den digitale registrering. Derudover blev der inkluderet væsentlig flere punkter til arbejdsbyrden, end planlagt.

Der er under registreringen kommet væsentlig mere data frem, end det fremgår af rapporten, men dette vil hovedsageligt blive præsenteret i forbindelse med optegning af kort, samt optegning af de forskellige bunkeranlæg. Der mangler også fortsat en registrering af fund, fra de forskellige steder. Fundene er lagt til opbevaring og vil blive gennemgået i løbet af første halvdel af 2020.

De registrerede anlæg viste sig interessante og bunkerne i Oddesund har en masse byggetekniske færdigheder, der gør dem spændende, at gå i dybden med. Desværre bar metaldetektorundersøgelserne ikke frugt. De gennemsøgte områder, gav kun fund i meget moderat omfang. Noget af det der blev fundet mest af, var danske afskudte patronhylstre af typen AMA. Der har gennem mange år været hjemmeværnsøvelser ved Oddesundbroen, hvor broen skulle sikres. Fundet af hylstrene var omfattende.

Der er stadig en stor registreringsmæssig arbejdsbyrde i Oddesund, som bør håndteres i fremtiden. Det vil være optimalt at samarbejde med gruppen BSTH og denne har også meddelt beredvillighed. Det forventes, at der, i sidste halvdel af 2020, foretages endnu en registreringstur til Oddesund, hvor der formentlig bliver åbnet et par bunkeranlæg og flere af de mindre uafklarede anlæg, bør have et større fokus. Derudover bør der foretages en udvendig registrering af de permanente bunkeranlæg, for at dokumentere de forhold der er beskrevet i rapporten.

Kildehenvvisning

Bøger:

'Fæstningsværker fra Nymindegab til Thyborøn',

ISBN nr. 978-87-85092-21-2

Forfatter: Bent Baagøe Anthonisen

'Atlantvolden fra Agger til Bulbjerg',

ISBN nr. 87-89834-28-3

Forfatter: Jens Andersen

'Atlantvolden i Nordjylland bd. I-II',

ISBN nr. 9788788945669

Forfatter: Museum Thy

Arkivmateriale:

'Baufortschrittsmeldung'

NARA, T-78 Roll 623

'OKH, Fortification engineering documents 1938-44'

NARA, T-78 Roll 773

'Bent Baagøe Anthonisens samling'

Privat

WWW:

www.atlantvolden.dk

www.bunkermuseumhanstholm.dk

Registreringsholdet

Vi var indkvarteret på Sundgaarden, ejet af Per Yde Kristensen. Faciliteterne var helt optimale, med stort fællesrum til bespisning, møder og hyggeligt samvær. Her kunne vi planlægge dagenes gang, indtage vores måltider og få et par timers søvn.

Som nævnt i rapporten, var meningen, at det skulle være ca. 60% registrering og ca. 40% "fornøjelse". Det blev til, at vi brugte 95% af tiden på registrering, da holdet mente dette var rigeligt med fornøjelse.

Vi fik over de fire dage (tre dages reelt arbejde), tilbagelagt mere end 220 effektive mandtimer på registreringsarbejdet. Det var benhårdt og godt gået af holddeltagerne.

Lidt hygge blev det også til. Der var fantastisk forplejning og lørdag aften, var der arrangeret filmaften i en bunker. Det blev i L410A'eren i Oddesund Nord hvor, Pers kompagnon, Jørgen Lindholm havde sørget for det helt store setup, med lyd og lærred. I naborummet, var der selvfølgelig popcorn over gasblus og alt godt til væskebalancen.

Tak for indsatsen!

Dele af registreringsholdet foran bunker type 634
i Oddesund Nord

Holdet bestod af:

Per Yde Kristensen
Morten Jensen
Achim Otto
Elsebeth Schønemann
Løjborg
Mathias Nielsen
Mikkel Rindholt
Torben Thorsen
(Andreas Andresen)
(Erik Skov)
(Jørgen Lindholm,
Oddesund)
(Erik Ansøe,
Bunkermuseum
Hanstholt)